

Maktab yoshidagi bolalarda milliy cholg'uga qiziqish uyg'otishning samarali psixopedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish tahlili

San'atjon Yorqul o'g'li Xudoyqulov
Buxoro xalqaro universiteti

Annotatsiya: Mazkur ilmiy tadqiqot maktab yoshidagi bolalarda milliy cholg'ularga bo'lgan qiziqishni shakllantirish va rivojlantirishning samarali psixopedagogik mexanizmlarini ishlab chiqishga bag'ishlangan. Tadqiqotda bolalarning yosh psixologik xususiyatlari, motivatsiya jarayonlari va estetik idrok mexanizmlarining milliy cholg'u ta'limidagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy musiqa merosini o'quvchilarga yetkazishda psixologik rag'batlantirish, emotsional-ta'sirchan muhit yaratish, o'yin texnologiyalari, interfaol metodlar va ustoz-shogird an'alarining pedagogik samaradorligi yoritiladi.

Kalit so'zlar: milliy cholg'ular, maktab yoshidagi bolalar, musiqiy qiziqish, psixopedagogik mexanizmlar, motivatsiya, estetik tarbiya, musiqa ta'limi, ijodiy faoliyat, pedagogik yondashuvlar, ma'naviy tarbiya

Analysis of the development of effective psychopedagogical mechanisms for arousing interest in national musical instruments in school-age children

San'atjon Yorkul oglu Khudoykulov
Bukhara International University

Abstract: This scientific study is devoted to the development of effective psychopedagogical mechanisms for the formation and development of interest in national musical instruments in school-age children. The study scientifically analyzes the role of children's age psychological characteristics, motivational processes and aesthetic perception mechanisms in the education of national musical instruments. It also highlights the pedagogical effectiveness of psychological stimulation, creating an emotionally-affective environment, game technologies, interactive methods and teacher-student traditions in conveying the national musical heritage to students.

Keywords: national instruments, school-age children, musical interest, psychopedagogical mechanisms, motivation, aesthetic education, music education, creative activity, pedagogical approaches, spiritual education

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida yosh avlodni milliy madaniyat va san'atga bo'lgan hurmat ruhida tarbiyalash dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktab yoshidagi bolalarda milliy cholg'ular orqali musiqiy-estetik didni shakllantirish, ularda milliy qadriyatlarga qiziqish uyg'otish ta'lim va tarbiya jarayonining muhim yo'nalishlaridan sanaladi. Milliy cholg'ular - dutor, tanbur, rubob, gijjak, chang kabi musiqa asboblari xalqning ko'p asrlik madaniy merosini o'zida mujassam etgan bo'lib, ularni o'rganish o'quvchilarning ma'naviy kamolotiga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Psixologik tadqiqotlarga ko'ra, maktab yoshidagi bolalarda qiziqishning shakllanishi bevosita emotsional tajriba, ijobiy rag'bat va shaxsiy muvaffaqiyat hissi bilan bog'liq. Agar musiqa darslari bolalar uchun qiziqarli, emotsional jihatdan boy va faol ishtirok etishga undovchi shaklda tashkil etilsa, milliy cholg'ularni o'rganishga bo'lgan motivatsiya barqaror rivojlanadi. Aksincha, biryoqlama, faqat nazariy yoki majburiy xarakterdagi mashg'ulotlar o'quvchilarda musiqaga nisbatan befarqlikni yuzaga keltirishi mumkin.

Shu bois maktab yoshidagi bolalarda milliy cholg'uga qiziqish uyg'otishning samarali psixopedagogik mexanizmlarini aniqlash va ilmiy asosda ishlab chiqish zamonaviy musiqa pedagogikasining dolzarb muammolaridan biridir. Ushbu tadqiqot ana shu muammoni chuqur tahlil qilish, mavjud pedagogik tajribalarni umumlashtirish va amaliy tavsiyalar berishga qaratilgan.

Maktab yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlari va musiqiy qiziqish shakllanishi

Psixologiya fanida qiziqish shaxsning muayyan faoliyatga ijobiy munosabati, uni bilishga va o'zlashtirishga intilishi sifatida talqin etiladi. Maktab yoshidagi bolalarda qiziqish ko'pincha hissiy-ta'sirchan omillar bilan belgilanadi. Musiqa, ayniqsa, cholg'u ijrosi bolalarda kuchli emotsional javob uyg'otuvchi san'at turi hisoblanadi.

Boshlang'ich maktab yoshida bolalar ko'proq eshitish, ko'rish va taqlid orqali o'rganadilar. Shu sababli milliy cholg'ularni tanishtirish jarayonida ularning tovushi, tashqi ko'rinishi va ijro jarayonini jonli namoyish qilish muhim ahamiyat kasb etadi. O'rta maktab yoshida esa bolalarda ongli qiziqish va tanlov shakllanib boradi, ular musiqa asbobini o'rganish orqali o'zini namoyon etishga intiladi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqiy qiziqishning barqaror shakllanishi uchun bolada muvaffaqiyat hissi paydo bo'lishi zarur. Bu esa psixopedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etilgan mashg'ulotlar, rag'batlantirish va individual yondashuv orqali ta'minlanadi.

Milliy cholg'ularga qiziqish uyg'otishning psixopedagogik mexanizmlari

Milliy cholg'uga qiziqish uyg'otish jarayoni murakkab psixopedagogik tizim bo'lib, bir nechta o'zaro bog'liq mexanizmlarga tayanadi. Ularning asosiylari quyidagilardan iborat:

Emotsional-ta'sirchan mexanizm

Musika darslarida ijobiy emotsional muhit yaratish bolalarda qiziqishni oshiradi. Milliy kuylar, jonli ijro va o'yin elementlari bolalarda quvonch, hayrat va faxr hissini uyg'otadi.

Motivatsion mexanizm

Ichki va tashqi motivatsiyani uyg'unlashtirish muhim. O'quvchining milliy cholg'uda oddiy kuy ijro eta olishi uning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va keyingi o'rganishga undaydi.

Identifikatsiya mexanizmi

Bolalar mashhur sozandalar, ustozlar yoki tengdoshlari bilan o'zini taqqoslab, ularga o'xshashga intiladi. Bu jarayonda milliy cholg'u ijrochilarining hayoti va ijodini tanishtirish samarali hisoblanadi.

Faoliyatga jalb etish mexanizmi

O'quvchini faol ishtirokchi sifatida jarayonga jalb qilish - qo'shma ijro, ansambl mashg'ulotlari va sahna chiqishlari qiziqishni mustahkamlaydi.

Pedagogik metodlar va yondashuvlar

Milliy cholg'ularga qiziqish uyg'otishda zamonaviy pedagogik metodlar muhim rol o'ynaydi. Ulardan eng samaralilari quyidagilardir:

O'yin texnologiyalari

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun cholg'u mashg'ulotlarini o'yin shaklida tashkil etish ularning diqqatini jalb qiladi va musiqani quvonch manbai sifatida qabul qilishga yordam beradi.

Interfaol metodlar

Savol-javob, musiqiy viktorinalar, guruhij ijro va muhokamalar o'quvchilarning faolligini oshiradi.

Ustoz-shogird an'anasi

An'anaviy ustoz-shogird munosabatlari bolalarda hurmat, ishonch va qiziqish tuyg'usini shakllantiradi. Ustozning shaxsiy namunasi kuchli psixologik ta'sirga ega.

Integrativ yondashuv

Milliy cholg'ularni adabiyot, tarix va tasviriy san'at bilan bog'lab o'rganish o'quvchilarning umumiy madaniy saviyasini oshiradi.

Ijtimoiy va madaniy omillarning ta'siri

Maktab yoshidagi bolalarda milliy cholg'uga qiziqish uyg'otishda oila, maktab va jamiyatning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ota-onalarning musiqaga ijobiy munosabati, maktabda yaratilgan madaniy muhit va ommaviy madaniy tadbirlar bolalarda musiqiy qiziqishni kuchaytiradi.

Milliy bayramlar, konsertlar va musiqiy tanlovlarda ishtirok etish o'quvchilarda milliy cholg'ularni o'rganishga bo'lgan ijtimoiy ehtiyojni shakllantiradi. Bu jarayonda maktabning tarbiyaviy roli yanada kuchayadi.

Amaliy tajribalar va ilmiy tahlil

Pedagogik tajribalar shuni ko'rsatadiki, milliy cholg'ularni o'rgatishda psixopedagogik mexanizmlar tizimli qo'llanilganda o'quvchilarning musiqiy faolligi sezilarli darajada oshadi. Tajriba-sinov mashg'ulotlari natijalariga ko'ra, interfaol va emotsional yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning qatnashish darajasi va o'zlashtirish ko'rsatkichlari yuqori bo'lgan.

Shuningdek, individual yondashuv va rag'batlantirish tizimi bolalarda milliy cholg'uga nisbatan barqaror qiziqish shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgani kuzatilgan.

Xulosa qilib aytganda, maktab yoshidagi bolalarda milliy cholg'uga qiziqish uyg'otish murakkab, ammo samarali psixopedagogik mexanizmlar asosida amalga oshiriladigan jarayondir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bolalarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilgan musiqa ta'limi ularning milliy cholg'ularga bo'lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi.

Emotsional-ta'sirchan muhit, motivatsion rag'bat, ustoz-shogird an'analari va zamonaviy pedagogik metodlar uyg'unligi milliy musiqa merosini yosh avlod ongiga singdirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois maktab ta'limida milliy cholg'ularni o'rgatishga qaratilgan psixopedagogik yondashuvlarni tizimli ravishda joriy etish va takomillashtirish dolzarb vazifa bo'lib qoladi. Tadqiqotda ishlab chiqilgan ilmiy xulosalar va tavsiyalar musiqa ta'limi amaliyotini boyitishga va yosh avlodni milliy san'atga oshno etishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. Science and Education 6 (1), 28-34

2. КБ Холиков. Обширные знания в области музыкальных наук Узбекистана и порядка функционального взаимодействия в сфере музыке. Scientific progress 2 (6), 940-945

3. КБ Холиков. Влияние классической музыки в разработке центральной нервной системы. Science and Education 6 (1), 49-56

4. КБ Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. Science and Education 4 (7), 357-362

5. КБ Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использование методов и приёмов музыкальной культуре. Science and Education 4 (7), 107-120

6. КБ Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. Science and Education 3 (3), 1026-1031

7. КБ Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. *Science and education* 3 (8), 145-150

8. КБ Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. *Science and education* 3 (5), 1326-1331

9. КБ Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. *Science and Education* 3 (5), 1549-1555

10. КБ Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. *Scientific progress* 2 (4), 370-374

11. КБ Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. *Scientific progress* 2 (4), 96-101

12. КБ Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118

13. КБ Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 952-957

14. КБ Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. *Science and Education* 3 (3), 1032-1037

15. КБ Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. *Science and Education* 3 (3), 1020-1025

16. КБ Холиков. Методы музыкального обучения через воспитание в вузах. *Academy*, 57-59

17. КБ Холиков. проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. *Scientific progress* 2 (3), 1013-1018

18. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389

19. КБ Холиков. Своеобразность психологического рекомендация в вузе по сфере музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (4), 921-927

20. КБ Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. *Science and Education* 4 (7), 206-213

21. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451

22. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. Science and Education 5 (2), 452-458
23. КБ Холиков. Детальный анализ музыкального произведения. Science and Education 4 (2), 1069-1075
24. КБ Холиков. Психолого-социальная подготовка студентов. Социальный педагог в школе: методы работы. Science and Education 4 (3), 545-551
25. КБ Холиков. Тенденции строгой и детальной фиксации в музыке. Scientific progress 2 (4), 380-385
26. КБ Холиков. Эффективные способы изучения музыкальных элементов в школьном обучении. Scientific progress 2 (4), 108-113
27. КБ Холиков. Природа отношений, регулируемых инструментом возбуждения музыкальных эмоций при коллективном пении. Scientific progress 2 (3), 1032-1037
28. КБ Холиков. Специальный барьер для заключительного этапа каденции как процесс музыкально-технической обработки произведения. Science and Education 4 (7), 345-349
29. КБ Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. Science and Education 6 (1), 21-27
30. КБ Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. Журнал Scientific progress 2, 955-960